

Kirkegaardens Økonomi

Af Stiftsfuldmægtig, cand. jur. H. F. Jørgensen

Efter i »V. K.« Side 26—28 i korte Træk bl. a. at have gjort Rede for de fire Former for Indtægter ved Drift af Kirkegaarde, skal jeg denne Gang omtale dels, hvad Love og Anordninger fastsætter om Kirkegaardens Økonomi, dels hvorvidt Kirkegaardens Administrationen i Praxis har forstaaet at udnytte disse Bestemmelser.

Hovedreglerne om Kirkegaardens økonomiske Forhold i den Betydning Spørgsmålet her skal behandles findes i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde af 30. Juni 1922 §§ 23—25 og i Den kgl. Anordning om Kirkegaarde af 10. December 1927 §§ 16, 18 og 19. Bestemmelserne giver ved første Øjekast det Indtryk, at de er jævnt kedelige og lidt underligt affattede, men imidlertid er det jo ofte med Lovbestemmelser saaledes, at man skal vænne sig til dem, og naar man først er blevet fortrolig med de anførte Bestemmelser, opdager man, at de giver en velovervejede Anvisning paa at konsolidere Kirker og Kirkegaardens økonomiske Stilling, naar Reglerne praktiseres efter Bogstaven.

Anordningens § 16 anfører, at der i Henhold til Lovens § 23 skal udfærdiges en *Vedtægt* for Orden paa Kirkegården og for dennes Benyttelse. Vedtægten stadfæstes af Stiftsøvrigheden. I denne Vedtægt skal der fastsættes Bestemmelser bl. a. om Erhvervelse og Fornyelse af Gravsteder og Betalingen herfor. I Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde er der i § 25, Stk. 2—5, givet Regler om de forskellige Kategorier, der i en Vedtægt kan blive Tale om at inddele *Gravstederne* og disses Erhververe i. Af de anførte Stykker i Paragraffen omhandler Stk. 2 Familiegravsteder, Stk. 3 Gravsteder til udensogsboende, der har særlig Tilknytning til Sognet, Stk. 4 Gravsteder til andre udensogsboende og Stk. 5 Gravsteder til Personer, der ikke tilhører Folkekirken. Om Fastsættelse af Betalings-

takster for de forskellige Kategorier har Kirkeministeriet i en Skrivelse udtalt, at der i samtlige de i nævnte Lovs § 25, Stk. 2—5 omhandlede Tilfælde i Vedtægten skal fastsættes Betaling for Gravsteders Erhvervelse og Fornyelse, og der bliver derfor ikke i disse Tilfælde Spørgsmaal om Vedtagelse herom paa et Menighedsmøde. Dette gælder ikke blot Udlægning af Begravelsesplads til udensogsboende (Lovens § 25, Stk. 3—4) og til Personer, der ikke tilhører Folkekirken (§ 25, Stk. 5), men ogsaa i Almindelighed Erhvervelse af Brugsretten til Familiegravsteder og i det hele Gravsteders Erhvervelse og Fornyelse udover den i Vedtægten bestemte Fredningstid (§ 25, Stk. 2).

Endvidere er der det Tilfælde, at der for en Sognebeboer, der hører til Folkekirken, begæres udlagt en enkelt Gravplads af almindelig Størrelse for den i Vedtægten fastsatte Fredningsperiode og eventuelt, at der samtidig begæres udlagt en enkelt Gravplads af almindelig Størrelse til den efterlevende Ægtefælle, jfr. Lovens § 24, Stk. 1. I disse Tilfælde kan det (bortset fra den ved Loven hjemlede Adgang for ubemidlede til at faa en sømmelig Gravplads udlagt uden Vederlag) for saa vidt angaar de selvejende Kirker i Kirkegaardens vedtægten bestemmes, at der skal erlægges Betaling, men Stiftsøvrigheden vil dog kun kunne stadfæste en hertil sigtende Bestemmelse, naar Menighedsraadet efter Vedtagelse paa et Menighedsmøde gør Indstilling herom, jfr. Lovens § 25, Stk. 1.

Endelig er der i nævnte Lovs § 25, Stk. 6 bestemt, at al Betaling, der erlægges for Erhvervelse af Gravsteder for flere end een Fredningsperiode, saavel som al Betaling, der erlægges i Henhold til Bestemmelserne i denne Paragrafs 4—5 Stk., *oplægges* blandt Kirkens Midler for at anvendes til Kirkegaardens Udvidelse eller til Arbejder ved Kirkegården efter Ministeriets Bestemmelse. Naar Kirkegården skønnes ikke i en overskuelig Fremtid at ville trænge til Udvidelse, kan Ministeriet tillade Afgivelse fra

denne Regel. Bestemmelsen skal forstaas saaledes, at ogsaa det Beløb, der under den angivne Betingelse erlægges for den første Fredningsperiode, skal oplægges blandt Kirkens Midler. De aarlige Renter af de oplagte Beløb udbetales Kirken og maa anvendes til Bestridelse af Kirkegaardens Driftsudgifter. I denne Forbindelse skal nævnes, at det er et Savn, som bør afhjælpes, at der ikke i Loven findes en Bestemmelse om, at intet Gravsted maa bortfæstes for mere end een Fredningsperiode, medmindre der til Kirken indbetales et Beløb til Gravstedets Vedligeholdelse. Saafremt man havde haft en saadan Lovbestemmelse, kunde mange af de udførte og forestaaende bekostelige Kirkegaardsudvidelser have været undgaaet. Som Regelen er nu, har den fristet mange Menighedsraad til ubetænksomt at bortfæste Gravsted efter Gravsted for et meningsløst langt Aaremaal og mod Betaling af en ubetydelig Sum, og hvordan det skal gaa med Vedligeholdelsen af disse Gravsteder, naar om 20 eller 40 Aar ingen Paarørende vil eller kan vedligeholde saadanne Gravsteder, er ikke nemt at sige; men en Ting er givet, at en fortsat Bortfæstning af Gravsteder for flere end een Fredningsperiode, uden at sikre Penge til Vedligeholdelsen, vil være til ubodelig Skade. Jeg opfordrer indtrængende Menighedsraadene til straks at standse denne Praksis.

Det bemærkes i Tilslutning til det ovenanførte, at Stiftsøvrigheden er bemyndiget til at fastsætte Betaling for Erhvervelse og Fornylse af Brugsretten til Gravsteder i det af Loven fastsatte Omfang, selv om et Menighedsraad ikke ønsker, at Betaling i de omhandlede Tilfælde skal finde Sted, og at et Menighedsraad skal respektere de saaledes af Stiftsøvrigheden fastsatte Takster.

Med Hensyn til Gravsteders Vedligeholdelse hedder det i Lovens § 23, jfr. Anordningens § 18, at der i Kirkegaardsvedtægten bør optages en Bestemmelse om den Takst, for hvilken Kirkegaarden overtager Vedligeholdelse af Gravsteder. Om Ved-

ligeholdelsen træffes der i hvert enkelt Tilfælde Overenskomst med Kirkegaardsbestyrelsen, medmindre der i den stadfæstede Vedtægt er indført Takster for Vedligeholdelsen, idet det i saa Fald maa være tilstrækkeligt til Kirken at indbetale et Vedligeholdelsesbeløb af den Størrelse, som Vedtægten bestemmer. Hvis Vedligeholdelsespligten overtages for længere Tid end een Fredningsperiode, skal Overenskomsten godkendes af Stiftsøvrigheden. Det er Menighedsraadet der sørger for at indhente denne Godkendelse. Naar Vederlaget erlægges med et Beløb een Gang for alle, skal det i Medfør af Bestemmelsen i Anordningens § 18, Stk. 2, oplægges blandt Kirkens Midler, uanset om Vedligeholdelsen omfatter een eller flere Fredningsperioder. De aarlige Renter af de indbetalte Beløb udbetales Kirken til Gravstedets Vedligeholdelse og indgaar efter Vedligeholdelsespligtens Ophør i Kirkegaardens Driftsindtægter. — Efter Vedligeholdelsestidens Udløb kan Vederlaget anvendes til Kirkegaardens Udvidelse eller til Arbejder ved Kirkegaarden efter Ministeriets Bestemmelse. Der findes ikke her en Tilføjelse som i Lovens § 25, Stk. 6 om, at Ministeriet kan tillade Afvigelse fra denne Regel, naar Kirkegaarden ikke i en overskuelig Fremtid skønnes at ville trænge til en Udvidelse, men det er dog vel ikke udelukket, at en saadan Afvigelse kan finde Sted.

Det tilføjes, at Indbetaling til Stiftsmidlerne af de Beløb, der skal oplægges, ikke paahviler Købstadkirker og andre Kirker, der ifølge særlig Tilladelse selv administrerer deres Kapitaler. Ved saadanne Kirker indgaar de omhandlede Erhvervelses-, Fornylses- og Vedligeholdelsesbeløb under Kapitalformuen.

Som Afslutning paa Behandlingen af det første af de rejste Spørgsmaal vil jeg gerne pointere, at Lovens og Anordningens Bestemmelser netop giver Anvisning paa, at en rentabel Kirkegaardsdrift skulde være et opnaeligt Maal.

Dernæst gaar vi over til at se lidt nærmere paa, om Kirkegaards-Administrationen i Praxis har forstaaet at drage den fulde Nytte af de anførte Bestemmelser.

Det skal her nævnes, at det til Trods for, at Loven nu snart kan fejre 20 Aars Fødselsdag, endnu ikke er lykkedes ved alle Landets Kirkegaarde at faa oprettet Vedtægter, der fyldestgør Lovens Bestemmelser om Betaling for Erhvervelse og Fornyelse af Gravsteder, og dette skyldes navnlig den misforstaaede Paastand fra Menighedsraadene og Menighedernes Side om, at Folkekirkens Medlemmer ved Betaling af Kirkeskatten yder Tilskud til Kirkegaardens Drift, og som Følge deraf ogsaa har Krav paa vederlagsfrie Gravsteder. At en saadan Paastand strider mod Lovens Bestemmelser, naar der er Tale om Familiegravsteder, og de i Lovens § 25, Stk. 3 og 4 omhandlede Gravsteder, behøver ingen nærmere Paavisning, og at den ej heller tages til Følge indenfor andre Styrelsesgrene kan f. Eks. illustreres ved, at Borgerne ikke befordres gratis med Statsbanerne, selv om de gennem Betaling af Skat er med til at dække disses eventuelle Driftsunderskud. Paastanden er saaledes uholdbar og, som paavist, uhjælpelig. En anden Side af Sagen er det, at der kan forhandles om Taksternes Størrelse, men en Forhandling herom bør naturligvis ikke resultere i, at Taksterne nærmer sig Nulpunktet, idet et saadant Resultat er Sabotage af Lovens Bestemmelser.

I det lange Løb er det vel Beløb, som er indbetalt til Vedligeholdelse af Gravsteder, der betyder mest for Kirkegaardens Økonomi, og indenfor disse maa der sondres mellem Beløb, der straks maa indgaa i Kirkens Kasse og de, der skal oplægges blandt Kirkens Midler. Naar Vedligeholdelsesbeløbet indbetales aarsvis, indgaar de i Kirkens Kasse. Denne Regel praktiseres navnlig paa Landet; de fleste Steder saaledes, at det er Kirkegaardslederen, der opkræver og oppebærer Beløbene, hvilket jeg ikke er sikker paa er saa heldigt, idet jeg nærer den Op-

fattelse, at et Menighedsraad bedre kan skønne over, om Graveren oppebærer et i Forholdet til Arbejdet passende Honorar, og plejer de paagældende Gravsteder paa forsvarlig Maade, naar Beløbene indbetales til Kirken (Menighedsraadet), der saa maa træffe Aftale med Graveren om, hvad han skal have for de paagældende Gravsteders Vedligeholdelse. Man kunde jo endelig (og ved større Kirkegaarde sikkert med Fordel) anvende den Fremgangsmaade, at Graveren oppebærer en fast aarlig Løn, og at der i denne var indbefattet Honorar for Vedligeholdelsen af de Gravsteder, Kirken har overtaget.

Da indbetalte Beløb for den aarlige Vedligeholdelse af Gravsteder saaledes i mange Tilfælde ikke gavner Kirkens (Kirkegaardens) Økonomi paa anden Maade, end ved at holde dens Udgifter til Kirkegaardslederen nede paa et ofte beskedent Niveau, maa man undersøge, om ikke de Beløb for Vedligeholdelse, der i Henhold til Anordningens § 18 erlægges med et Beløb een Gang for alle, og som skal oplægges blandt Kirkens Midler, i væsentlig Grad hjælper til (ganske vist paa lang Sigt) at forbedre Kirkens og Kirkegaardens Økonomi. Dette Spørgsmaal kan til en Begyndelse besvares bekræftende. Mange Kirker har i Aarenes Løb herved samlet sig ret store Kapitaler, og selv om der stadig maatte være knyttet Vedligeholdelsespligt til Renteoppebørslen, kan der dog ses en Ende paa denne Forpligtelse, idet den altid er tidsbegrænset. Da Kirken imidlertid ved Fastsættelsen af det Beløb, hvorefter Renterne skal bruges til Vedligeholdelsen, maa anvende en nogenlunde rundelig Maalestok, bevirker dette, at Publikum er noget tilbageholdende med Hensyn til at indvilge i Indbetaling af det i Vedtægten eller paa anden Maade fastsatte Beløb, og der spejdes efter, om der ikke maatte være en billigere Maade, paa hvilken Vedligeholdelsen kunde etableres. Og en saadan Maade er opstaaet. Denne viser sig i nogle Sogne derved, at man (i Henhold til Aftale med en Kirkegaardsfunk-

tionær) til et Pengeinstitut indbetaler et Beløb til Gravstedets Vedligeholdelse; Beløbet er i Reglen mindre end det i Kirkegaardsvedtægten fastsatte, og at det alligevel anses tilstrækkeligt til Formålet, muliggøres derved, at der i den af Pengeinstituttet for Beløbets Modtagelse udstedte Kontrabog indføres en Bestemmelse om, at der foruden de aarlige Renter maa hæves af Hovedstolen til Vedligeholdelsen, og det forudsættes, at saavel Renter som Hovedstol er forbrugt, naar Vedligeholdestiden udløber. Med et saadant Arrangement øver Menighedsraadet ingen Kontrol, og skulde det undtagelsesvis gøre det, handler det retsstridigt; Pengene skal jo oplægges, og Hovedstolen maa ikke røres. Ved den anførte Fremgangsmaade unddrages Kirkerne Landet over meget store Summer, Gravstedsbrugeren sparer som Regel nogle Penge og opnaar endda sin Hensigt, men hele Arrangementet anses for ganske uforbindende for Kirken og Kirkegaarden. I de senere Aar har et saadant Forhold været forelagt Kirkeministeriet til Afgørelse, og Ministeriets Afgørelse er i Tilfælde af, at der ingen Tvivl har været om Formålet med Pengenes Anvendelse, gaet ud paa, at disse skulde indbetales til Forrentning blandt Stiftsmidlerne, medens man i andre mindre klare Tilfælde har resolveret, at Kirken ikke kan paatage sig nogen Pligt til at vedligeholde de ommeldte Gravsteder for det fastsatte Aaremaal, forinden de hertil bestemte Kapitaler indbetales blandt Stiftsmidlerne, og der i Overensstemmelse med Bestemmelsen i Den kgl. Anordning af 10. December 1927 § 18, Stk. 1, oprettes Overenskomst mellem Menighedsraadet og Gravstedsbrugeren herom, hvilken Overenskomst vil være at godkende af Stiftsøvrigheden, saafremt Vedligeholdelsespligten overtages for flere Fredningsperioder.

Som paavist paatager Kirken sig saaledes intet Ansvar for et Arrangement om Vedligeholdelse af et Gravsted, naar Lovens Bestemmelser ikke er overholdt, og da Publikum som Regel ved Indgaaelse af Arrange-

mentet er i god Tro, vil det, naar det viser sig, at Aftalen støder paa Vanskeligheder, være med til at skade Kirkens Anseelse, og derfor bør den omtalte Fremgangsmaade ikke fortsat tolereres, men uden Tøven bringes til Ophør. Kirkens Garanti for Overtagelse af Vedligeholdelsen viser sig ogsaa deri, at det selv i Tider, hvor Rentebeløbet paa Grund af Pengenes dalende Købekraft ikke slaar til til Dækning af Vedholdelsesudgifterne, alligevel vil blive draget Omsorg for Gravstedets Vedligeholdelse, hvilket ikke (eller kun vanskeligt) kan tænkes gennemført, naar en saadan Garanti fra Kirkens Side ikke foreligger. Det kan formentlig ogsaa forventes, at Menighedsraadene vil staa sammen med de tilsynsførende Myndigheder med Hensyn til at bringe det omtalte Forhold ind under legale Former, og naar man enkelte Steder viser Uvilje herimod, skyldes det, at man ikke ønsker, at Pengene fra Sognet henflyttes til Stiftsbyen. Dette forekommer mig dog at være et spinkelt Argument, idet et Menighedsraad dog sjældent undslaar sig ved at laane Penge blandt Stiftsmidlerne, naar der bliver Brug for Kapital til ekstraordinære Udgifter ved Kirke og Kirkegaard; og da Laan af Stiftsmidlerne er de gunstigst mulige, er det rimeligt, at Kirkerne ogsaa indbetaler deres Kapitaler der. Jeg skal endelig henlede Opmærksomheden paa, at Menighedsraadene først og fremmest er administrative Organer, og jeg skal kraftigt henstille til Menighedsraadsforeningernes Bestyrelse at overveje, at der ved Foreningernes Aarsmøder ogsaa gives Anledning til at drøfte administrative Problemer under Mottoet: »Hav Blyant og Papir parat«. Menighedsraadsmedlemmernes Interesse for Problemerne er nemlig stor, og en mundtlig Drøftelse af disse har altid vist sig frugtbar.

Sluttelig skal jeg understrege, at den fulde Udnyttelse af de omhandlede Regler kun naas, naar der etableres et maalbevidst Samarbejde mellem de tilsynsførende Myndigheder og Menighedsraadene under Tilsidesættelse af snæversynede Særinteresser.